

ГОДИНА

11-12 '91

В
огледалото
на
празника

Художественият пазар на открито

В ГРАДИНАТА ПРЕД "КРИСТАЛ"

ВАЛЕНТИН
АНГЕЛОВ

Снимка Тодор Денев

Колко презрителни гуми се изсипаха върху предлаганите тук произведения: "кич", "долюбно изкуство", "творби на безвкусицата и булевардния вкус"... Чу се призив да бъдат разгонени търговеците - стига са развъртавали естетическото чувство на хората! Укори, които най-често бяха съвсем оправдани. От време на време се изтръгваше плаха дума, че и такъв пазар е потребен. Нали аналогични тържища има навред из Европа! А докато мастилото се лееше "за" и "против", пазарът се разрастваше. Окупира почти всички алеи от градината. Ту се свива през студени и дъждовити дни, ту набъбва, агресивен и пъстър, при всеки добър ден. Обликът му се променя непрекъснато - с часове и минути.

Ще съберкам ли, ако го нарека художествена галерия на открито? И да, и не! Тук си дават среща всички видове на пластичното творчество, но няма мениджъри, прозрания, тържествено откриване на експозиции, официални оферти за наши и чужди галеристи. Диапазонът му е калейдоскопично разнообразен: антиквариат /нумизматични сбирки,

възрожденски филигран, стари часовници, фотоапарати, прибори за храна, ордени и др./; съвременно декоративно приложно изкуство от метал, кожа, дърво, бронз, емайл; бонсаи; икони във византийски, руски, а и в западноевропейски стил; живопис, графика и малко скулптура в камерни размери, в най-разнообразни преобразения и стилев регистър - от класическия реализъм до нашенски разбразения модернизъм; освен това колажи, портрети "аламинут", рисувани върху амбалажна хартия; антикварни книги; мило и везба. Апропо, след като бяха прогонени през юни 1991 г. представителите на изящното ръкоделие /брюкселски дантели, бродерия/ отново се появиха по фланговете на пазара, решени да запълнят появилия се в тяхно отсъствие "вакуум".

Такова е най-беглото впечатление. При това "вавилонско стълпотворение" неоспорим е превесът на непретенциозното творчество за непретенциозни купувачи /за които нито качеството, нито авторът са важни, а само цената/. Но тук-там ще открием мал-

ки оазисчета на висок професионализъм - стелажи с картини или графики, рисувани от много добри художници, включително и такива с академично образование. Спирам се пред платната на мариниста Васил Козаров, последовател на Айвзовски и Ч. Мутафов. В картините му морската стихия диша и живее. Разчита на купувачи чужденци, за българи е готов на 50 на сто отстъпка, но колко днес могат да отделият 800-1000 лв. за един великолепен морски пейзаж! Наблизо са графиките на Любен Пашкуски, също с академична подготовка, предлагани на достъпни цени - от 100 до 400 лв. Къде по света се продава така евтино! Не го блазнят парите, а някогашното покани за изложби в чужбина. Насреща пък е стелаж с картини на баща и син Томови, самодейци, но с много добри художествени работи, предлагани при това на съвсем изгодни цени. И т.н.

Трябва да променим първоначално създалите се представи за този пазар! Верно е, повече излагат, за да печелят. Но ще попаднем на художници, за които бизнестът не е

Всичко. Дошли са по-скоро заради артистичната атмосфера и своеобразната празничност, царстваща в галериите, заради срещите с различни хора, включително с истински ценители на изкуството, заради непринудени и открити разговори върху художественото творчество. Все още са малцинство, но ги има!

А какво да направим с неспособните картини-колажи, с невежествено нарисуваните икони, с бутафорните "произведения", залезани, захаросани, сантиментални, синоним на лош вкус? По времето на тоталитаризъм отговорът бе недвусмислен: "да убием белите лебеди", т.е. куча. Но титаничните усилия да го поставим "извън закона" завършиха с фиаско, защото с декрети и знебни статии не могат да бъдат регулирани художествената борса и вкус.

В едно плуралистично общество са излизали както воинствашите лозунги, така и размахването на бойната брадва над куча, който винаги се изпълзва чрез най-неочакваните мимикрии. Той вирее сред оная част от населението, която е с високопокупателна способност, която е художествено безпросветна, на която вместо висок жизнен стандарт и широк поглед за света се предлагат помпозни фрази за "всенародно естетическо възпитание" или тръбестинства като "социализъм-творчество-красота".

Художественият пазар има собствени закони. Той прилича на сито. Не може да гледаш творби от добър художник, до тях кичови колажи, напръскани с шприц-пистолет, и да не можеш да различиш кое е изкуство и кое кич. Оня, който е неспособен за такова разграничаване, е естетически убог. "Търси ли се изкуството?" бе въпросът ми към съпругата на живописец Евзени Томов. "Много повече отколкото миналата година. Наблюдавам, че хората почнаха да отбляват безвкусицата!" Дори само тая роля да изпълняваше художественият пазар през "Кристал" - да моделира естетическите вкусове, с това съществуването му е оправдано.

Да обгърнем с поглед многообразието публича от купувачи и зрители! Най-лесно се познават любителите на антики. Те разтварят стари жобни часовници, диреки оригинален "Лонджин", "Омега" и пр. Готови са да платят заради марката. А може би това е тяхното хо-

би! Масовият купувач обаче се ориентира към евтиното и ефектното. Млади момичета се тълпят постоянно пред накупи от кожа, метал, кост, дърво. Бижутото с най-своенравни форми и ослепителна полировка сякаш се радва на най-голямо внимание. Утре то ще стане неразделна част от дамския тоалет.

"Стратегическото" местоположение на пазара отклонява към себе си почти всеки чужденец, стъпил на територията на столицата. Испанци, италианци, немци, французи! С добър вкус, още по-добра художествена образование, запознати с високите цени на художествените произведения на Запад, тук те купуват не "на парче", а по няколко картини или цяла група графични листове. Един има хотел, друг - вила, трети - контакти с галеристи и ценители на изкуството... Все поводи да се купи евтино. Да, картини се купуват за 50-100 долара, а в Западна Европа и САЩ само рамката струва толкова. Коментарът е излишен, пак стигаме до жизнения стандарт у нас и в чужбина.

Пазарът е посещаван и от художествени критици, наши галеристи, ценители на изкуството. Изгодните цени са ме съблазнявали невведнъж. Обръщам съм се с въпрос към добри живописци и графици: "Ниските цени не създават ли по-добрение относно творческите постижения?" Отговорът винаги е един и същ: тук не се плаща наем, отопление, осветление, някои данъци, заплати за служители и други подобни разходи, които биха оскъпили значително всяка творба, предложена в изложбена зала или галерия. Сигурно е така, нямам никакви съмнения.

Пазарът през "Кристал" се появи като тип в нашето общество преди пет-шест години, неподдаващ се на контрол и регулиране. Днес гледам на него като на съставка от една демократична и плуралистична система. Не го възхвалявам, все още там има много безвкусица и слабостта творчество. Но вярвам, че настъпват промени в положителна насока. Не бих бил учуден, ако след няколко години добрите художници вземат връх над производителите на нискокачествена художествена продукция.

Август 1991

ЛЕТО- ПИС И СЪБВА

Проф. НИКОЛАЙ ТРУФЕШЕВ

Знаем ли подробности от неговия живот? Допускаме ли, че съвбата му много прилича на битието на всеки софийчанин, преживял светли и бурни години, минал през трънните на много събития? Земетресения, войни, стачки, забравя, празници, много блясък и много мъка и изписана на неговото лице. Големата почит към него се регулива с нехайството. Перилетни, кризисни ситуации... Всичко се пише на страниците в книгата на битието на храм "Св. Александър Невски".